

Лекція 5. Валютно-кредитні міжнародні організації

Інституційна структура міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин включає різноманітні міжнародні організації. Особливе місце у структурі світового ринку позичкових капіталів посідають міждержавні банки та валютні фонди.

Міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації (далі - міжнародні організації) - це організації, які створені державами-членами з метою розвитку співробітництва, забезпечення цілісності та стабілізації світової економіки, регулювання світових фінансових і валютних ринків.

До основних міжнародних валютно-кредитних і фінансових організацій належать:

- група Світового банку;
- Міжнародний валютний фонд (МВФ);
- Банк міжнародних розрахунків (БМР);
- Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР).

Дані інститути надають країнам кредити, розробляють принципи функціонування світової валютної системи та здійснюють міждержавне регулювання валютно-кредитних і фінансових відносин.

Група Світового банку складається з п'яти юридично відокремлених підрозділів:

- 1) Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР);
- 2) Міжнародна асоціація розвитку (МАР);
- 3) Міжнародна фінансова корпорація (МФК);
- 4) Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАП);
- 5) Міжнародний центр урегулювання інвестиційних спорів (МІДУІС).
- 1. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) - міжнародна урядова організація для довгострокового кредитування економік країн-членів (з 1947 р. набула статусу спеціалізованої організації ООН). Відповідно до статуту банку його членами можуть бути лише держави-член и Міжнародного валютного фонду (МВФ). МБРР є відокремленим від МВФ інститутом, що доповнює приватний інвестиційний капітал. Кожна країна - член МВФ зобов'язана вступити в МБРР, що надає їй право позичати кошти з фондів, отримувати допомогу з метою розвитку банку та брати участь у справах банку й конкурсах на одержання контрактів за всіма проектами, що фінансуються банком.

Основні цілі функціонування МБРР:

- сприяння розвитку продуктивних сил та ресурсів у менш розвинутих країнах;
- доповнення приватних інвестицій на забезпечення фінансування у виробничих цілях, коли приватний капітал недосяжний;
- сприяння міжнародній торгівлі та підтримці рівноваги платіжного балансу, а через сприяння інвестуванню - підвищення продуктивності, рівня життя та умов праці в державах-членах;
- надання позик під необхідні проекти;
- здійснення своєї діяльності з урахуванням впливу міжнародних інвестицій на умови ділової активності на території країн-членів.

Дохід МБРР формується в результаті його кредитних операцій, надання послуг, здійснення технічної допомоги країнам-членам й інвестицій у фінансові активи. МБРР утворює та підтримує резервний капітал, що фінансується за рахунок:

- резервів, створених безпосередньо із загального доходу (до вирахування чистого прибутку);
- додаткових резервів, створених зі спеціальних щорічних відрахувань банку з чистого прибутку;
- спеціальних резервів, фінансованих через спеціальні комісійні, що перебувають у високоліквідній формі.

Позики МБРР обмежені 100 % його первинного підписного капіталу, резервів та прибутку.

Головним органом управління МБРР є Рада керуючих, яка складається з представників всіх країн-членів. До її компетенції входить вирішення всіх питань стосовно розвитку банку. Рада керуючих збирається один раз на рік. Кожна держава-член банку має у своєму розпорядженні 250 голосів плюс один голос за кожну акцію, якою вона володіє.

Виконавчий орган МБРР - Директорат, до якого входять 24 директори-розпорядники: п'ятеро з них призначаються державами, що мають більшу частину акцій, а 19 обираються Радою керуючих із числа представників інших країн-членів. Директорат обирає президента банку, який здійснює оперативне керівництво діяльністю банку.

Банк надає позики тільки на продуктивні цілі, насамперед для сприяння країнам, що розвиваються. Банк одночасно приділяє увагу перспективам погашення позик. Кожна позика надається урядові, і оплата її має бути ним гарантована. Рішення Банку щодо надання позики може ухвалюватися тільки на основі міркувань економічного характеру.

Роль Міжнародного банку реконструкції та розвитку в системі управління зовнішнім боргом країн-позичальників проявляється на стадії ухвалення

рішення Банком про фінансування проекту. Система передбачає проходження заявником проекту контрольованої процедури надання відповідей на три ключові групи питань:

- 1. Установчі питання. Одержувач позики повинен підтвердити, що він має організацію, менеджмент, персонал і продуману політику для здійснення проекту. Якщо цього немає, то вказати, які зміни необхідно зробити для виконання цих умов.
- 2. Економічні питання. Чи перевищують вигоди реалізації проекту витрати, як проект впливатиме на сімейні прибутки, забезпечення робочих місць і яка попередня оцінка рентабельності інвестицій.
- 3. Фінансові питання. Чи обґрунтований фінансовий план одержання позики і чи адекватна запропонована система розрахунків.

Доповідь експертів Банку підсумовує рекомендації про умови позики, формує основу для переговорів про одержання позики. На переговорах співробітники Світового банку й одержувач позики домовляються про заходи, необхідні для успішної реалізації проекту шляхом взаємних поступок. Банк і одержувач позики розглядають усі розбіжності, що виникають у процесі підготовки й експертизи.

Після переговорів проходить експертна доповідь (включаючи всі зміни, зроблені за підсумками переговорів), доповідь президента Банку, після чого позикові документи передаються на розгляд Ради виконавчих директорів для затвердження.

Банк надає позики під жорстким контролем, його співробітники спостерігають за здійсненням проекту десять тижнів на рік. Безпосередньо на місці реалізації проекту вони виявляють проблеми і визначають шляхи їх вирішення. Спостереження є важливим інструментом Банку в наданні технічної допомоги. На відміну від комерційних банків, що просто затверджують позики і видають їх одержувачу, Світовий банк не розподіляє своїх фондів без наявності свідчення того, що одержувач позики використовує кошти для досягнення узгоджених цілей. Правила вимагають використання коштів строго на придбання необхідних матеріалів.

У структурі Банку існує незалежний Департамент оцінювання операцій, що відповідає за оцінювання результатів проектів. Департамент доповідає безпосередньо Раді виконавчих директорів і президенту Банку. Оцінювання включає аналіз витрат, розподілу прибутку й порівняння показників ефективності проекту з тими показниками, що очікувалися при проведенні його експертизи. Він також пропонує шляхи удосконалення проекту в майбутньому. Щорічний огляд "Результати оцінювання" доступний широким колам громадськості.

2. Міжнародна асоціація розвитку (МАР) створена у 1960 р. як міжнародна спеціалізована урядова організація з метою підтримки економічного розвитку, збільшення продуктивності й стандартів життя у менш розвинутих країнах світу, які є членами асоціації, зокрема, запровадження фінансування для задоволення важливих потреб їх розвитку.

МАР надає країнам безпроцентні кредити на 35-40 років. Погашення кредитів починається з 11-го року після початку їх використання. За використання кредитів МАР стягує 0,75 % комісійних. Членами асоціації можуть бути лише члени МБРР.

До складу МАР входять 159 країн, 26 із яких належать до розвинутих. Головною відмінністю між МАР та МБРР є шлях залучення фінансових ресурсів для кредитування та умови, на яких вони надають позики державам із перехідною економікою. МБРР більшу частину своїх фінансових коштів отримує на світових фінансових ринках і надає позики під більш низький відсоток і на більші терміни погашення, а МАР надає країнам безвідсоткові кредити. Позики МАР, відомі як "кредити", мають 10-річний період відстрочки і підлягають оплаті протягом 35-45-річного періоду (відповідно до кредитоспроможності країни-одержувача). Незважаючи на те, що МАР є юридично незалежною від Світового банку організацією, вона використовує його персонал і організаційно-технічні засоби. Джерелом фінансування МАР є внески держав-донорів.

Головним напрямом діяльності МАР є кредитування проектів у найменш кредитоспроможних країнах із метою їх економічного розвитку, підвищення продуктивності праці й рівня життя.

Організаційна структура МАР включає Раду керуючих, виконавчих директорів, Президента і персонал для виконання визначених зобов'язань.

- **3. Міжнародна фінансова корпорація (МФК)** створена у 1956 р. як філія МБРР для сприяння розвитку приватного підприємництва в країнах, що розвиваються. МФК спеціалізується на наступних напрямках:
 - фінансування підприємництва в країнах-членах шляхом надання позик безпосередньо приватним компаніям та інвестування в них власних коштів без вимог гарантій із боку уряду. Позики надаються терміном на 6-12 років в основних валютах за фіксованими або плаваючими курсами;
 - здійснення інвестицій за рахунок власних коштів в обробну та видобувну промисловість, сільське господарство, комунальні підприємства, туризм;
 - залучення приватних фінансових коштів для інвестицій у проекти з розвитку інфраструктури, охорони довкілля.

Вищою радою МФК є Рада керуючих. До її складу входять ті самі особи, що й до складу МБРР. Виконавчі директори теж суміщають свої посади в МБРР та МФК.

Ресурси МФК складаються з внесків держав-членів, кредитів МБРР, відсотків від наданих позик, фінансових зборів, дивідендів та участі у прибутках, доходів від продажу акцій, плати за послуги, депозитів та операцій із цінними паперами, а також із коштів, зароблених на міжнародних ринках капіталу.

Діяльність МФК ґрунтується на наступних принципах:

- каталізатора, що означає залучення до участі в проектах приватних інвесторів;
- рентабельності - для обґрунтування співпраці з приватним сектором;
- участі МФК як важеля, що доповнює природний ринковий прогрес.

Інвестиції МФК мають прибутково орієнтований характер, тобто МФК фінансує лише рентабельні проекти, які мають добрі перспективи з точки зору одержання прибутку. На відміну від МБРР, ця установа надає позики без урядових гарантій.

МФК є найбільшим джерелом прямого фінансування проектів приватного сектора в країнах, що розвиваються. І хоча Корпорація виділяє позики і здійснює інвестиції на ринкових умовах, вона не конкурує з приватним капіталом, фінансуючи проекти, що не можуть одержати суттєвої фінансової підтримки на прийнятних умовах з інших джерел. Звичайно МФК фінансує не більше 25 % від загальної суми витрат на проект, будучи впевненою, що більша частина фінансування здійснюється приватними інвесторами і позичальниками. Незважаючи на те, що МФК може купити до 35 % аукціонного капіталу, вона ніколи не купує контрольного пакета акцій і не бере участі в менеджменті фірми. При акціонерному фінансуванні прибуток у формі дивідендів і приріст капіталу прямо залежать від обсягу виробництва компанії. Оскільки МФК не вимагає урядових гарантій, вона поділяє весь фінансовий ризик у проекті з іншими партнерами. МФК надає довгострокові кредити під ринкові відсотки без пільг і дотацій. Термін погашення погоджується за кожним проектом.

Корпорація фінансує створення нових компаній, бере участь у розширенні існуючих або в модернізації діючих компаній у різноманітних секторах економіки - від агробізнесу до виробництва енергії і видобутку вугілля. Окремі проекти МФК стосуються розвитку фінансового сектора в країнах, що розвиваються, наприклад, шляхом фінансування створення таких установ, як інвестиційні банки і страхові компанії.

МФК може виділяти позики, здійснювати інвестиції в основний капітал і готувати інструменти квазіосновного капіталу в будь-яких комбінаціях,

необхідних для обґрунтованого фінансового забезпечення з самого початку розроблення проекту. Корпорація може надавати додаткову фінансову підтримку через фінансування повних або часткових гарантій з інших джерел фінансування.

Останнім часом МФК дала можливість компаніям у країнах, що розвиваються, використовувати такі фінансові інструменти, як власні валюти і процентні ставки. МФК була посередником таких операцій для компаній у Мексиці, Болівії, Єгипті, Гані, допомагаючи їм дістати доступ до техніки ризикованого менеджменту, що широко використовується розвинутими країнами, проте ще малодоступна країнам, що розвиваються.

Більшість компаній, що фінансує МФК, є прибутковими. Корпорація проводить ретельний аналіз кожного проекту, перед тим, як прийняти рішення про інвестування. Вона перевіряє техніко-економічне обґрунтування, потенційні ринки, структуру управління, можливості фінансування і технологію.

Для фінансування проекту з боку МФК необхідно виконати дві основні умови: він повинен бути корисним для країни і прибутковим для інвесторів. МФК підтримує тільки ті підприємства, що використовують ресурси ефективно і не залежать від ринкових деформацій, таких як спеціальні субсидії, тарифний захист і податкові пільги.

Фінансуючи переважно приватні підприємства, МФК може також інвестувати підприємства з частковою державною власністю за умови, що залучений приватний сектор і підприємство управляються на комерційній основі.

МФК фінансує 80 % своїх кредитних операцій - від 750 млн дол. до 1 млрд дол. щорічно через облігації і приватне розміщення позик. Решту, 20 %, своїх фондів потреб вона одержує у вигляді позики від Світового банку.

МФК залучає різноманітні фонди для фінансування проектів у країнах, що розвиваються. Вона активно шукає партнерів для спільних підприємств і використовує додаткове фінансування через залучення інших установ до надання корпоративних позик в основний капітал для проектів, які фінансуються МФК. Завдяки таким позикам МФК спроможна отримати великий обсяг проектів комерційних банків для країн, що розвиваються. З юридичного погляду, при наданні корпоративних позик МФК виступає в ролі офіційного кредитора, котрий підписує угоду з позичальником. Комерційні банки беруть участь у позиках МФК. Корпорація також гарантує розміщення цінних паперів компаніями країн, що розвиваються, і сприяє формуванню портфеля замовлень іноземних інвестицій на біржах акцій у цих країнах. Це здійснюється за допомогою фінансових фондів, які вона допомагає створювати.

При проведенні експертизи проекту МФК може надавати суттєву допомогу компаніям, наприклад, у виборі технічного партнера або технології, у визначенні ринків збуту продукції, а також у підготовці оптимального "фінансового пакета". Крім того, МФК надає консультативні послуги компаніям із питань перебудови фінансової структури, скорочення заборгованості.

Консультативні послуги Корпорація надає і урядам окремих країн. Вони спрямовані на розвиток ринків капіталів, допомогу у створенні й об'єднанні регулюючої, юридичної і бюджетної структур, необхідних для ефективного формування фінансових установ. МФК консультує уряди з питань приватизації та структурної перебудови державних підприємств, що готуються до приватизації. Консультативна служба з питань іноземних інвестицій, заснована МФК, керівництво якою здійснюється на загальних основах із Багатостороннім агентством гарантій інвестицій і Світового банку, консультує уряди у справі залучення прямих іноземних інвестицій.

Надзвичайно важливим для успішного розвитку економіки країн, що розвиваються, є забезпечення їх послугами у таких секторах, як енергетика, водопостачання, транспорт і зв'язок. Тому в МФК був створений підрозділ, що спеціалізується на питаннях інфраструктури.

4. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) - міжнародна спеціалізована урядова організація, створена у 1988 р. з метою підтримки заохочення інвестицій на виробничі цілі в державах-членах, зокрема в країнах, що розвиваються, шляхом надання гарантій, включаючи спільне перестрахування від некомерційних ризиків; здійснення допоміжних заходів для сприяння надходженню інвестицій у країни, що розвиваються, та між ними.

БАГІ забезпечує гарантії інвестицій, захищаючи інвесторів від наступних некомерційних ризиків:

- 1) неконвертованість валюти або неможливість репатріації капіталу. Реалізується захист від втрат, що виникають у зв'язку з неможливістю конверсії прибутку від інвестицій, отриманого у місцевій валюті, у тверду валюту для переведення за межі країни;
- 2) експропріація. Забезпечується захист від втрат, які виникають у зв'язку з діями уряду, котрі можуть скоротити або обмежити права власності або контролю і права на страхування інвестицій;
- 3) війна та громадянська непоко́ра. Забезпечується захист від втрат, які виникають у зв'язку з військовими діями або громадянською непо́корою, що руйнують або виводять із ладу майно підприємства;

- 4) розрив контракту. Забезпечується захист від втрат, що виникають у разі неспроможності інвестора вплинути на рішення країни-акцептанта, яка відмовилася від контракту або розірвала його.

Ця установа надає консультативні послуги на рівні урядів, допомагаючи останнім залучати приватні інвестиції в економіку.

Членами БАГІ можуть бути лише члени МБРР. Основними напрямками діяльності агентства є збільшення можливостей для страховиків шляхом спільного страхування та перестрахування, страхування інвестицій у державах, що мають підвищені ризики, обслуговування інвесторів, які не мають доступу до офіційно визнаних страховиків, тощо. БАГІ за організаційною структурою й методами управління побудоване аналогічно до Міжнародного банку реконструкції та розвитку. Агентство має Раду керуючих, Раду директорів, президента і персонал для виконання своїх зобов'язань.

Під час подання заявки в БАП проекти розглядаються на предмет їхнього техніко-економічного обґрунтування, відповідності стандартам захисту навколишнього середовища, а також вкладу в розвиток країни-одержувача. Фіксований мінімум інвестицій не встановлюється, проте існує поточний максимальний ліміт покриття, що дорівнює 50 млн дол. за проект.

БАП організовує свою діяльність у такий спосіб. Преференційні послуги здійснюються через Департамент політики та консультаційних послуг. Ці послуги охоплюють організацію конференцій із проблем інвестиційної діяльності, проведення адміністративних програм розвитку, засідань "круглого столу" з питань політики іноземних інвестицій, а також здійснення досліджень проблем інвестицій. За допомогою Консультативної служби з питань іноземних інвестицій - спільного підприємства Світового банку і Міжнародної фінансової корпорації - БАП допомагає країнам розробляти напрямки політики і створювати установи, необхідні для одержання прямих іноземних інвестицій.

5. Міжнародний центр урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС) є самостійною інституцією Світового банку, що була заснована у 1966 р. з метою сприяння притоку іноземних капіталів шляхом створення умов для примирення й урегулювання спорів між урядами й іноземними інвесторами. Основна компетенція МЦУІС полягає у вирішенні правових спорів, що виникають безпосередньо з відносин, пов'язаних з інвестиціями, між договірною державою (або будь-яким уповноваженим її органом, про який договірна держава повідомила МЦУІС) та особою іншої договірної держави, за наявності письмової згоди учасників спору про його передання для вирішення МЦУІС.

Організаційна структура Міжнародного центру урегулювання інвестиційних спорів представлена адміністративною радою, що складається з керуючих - представників кожної країни-члена, та секретаріатом, на який покладено функцію вирішення поточних проблем. Очолює Міжнародний центр урегулювання інвестиційних спорів Президент.

Основні повноваження адміністративної ради:

- прийняття адміністративного та фінансового регламенту МЦУІС;
- прийняття правил проведення процедури примирення і арбітражу;
- прийняття регламенту процедури примирення та арбітражу;
- схвалення заходів, що вживаються Міжнародним банком реконструкції та розвитку для використання Його адміністративних повноважень і служб;
- визначення умов діяльності Генерального секретаря та його заступника;
- прийняття щорічного бюджету, доходів та витрат МЦУІС;
- схвалення щорічного звіту про діяльність МЦУІС.

Процес урегулювання інвестиційних спорів Міжнародним центром урегулювання інвестиційних спорів може здійснюватися за однією з двох форм: примирення й арбітраж. Примирення досягається у випадку переконання обох сторін у можливості вирішення конфлікту, узгодження за рахунок взаємних поступок. Розв'язання спорів шляхом використання арбітражної процедури передбачає призначення за згодою сторін одного або непарної кількості арбітрів і прийняття рішення стосовно додаткових або зустрічних вимог, пов'язаних безпосередньо з предметом спору, за умови, що це відповідає згоді сторін, порядку вирішення спорів і компетенції МЦУІС.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) - це міжурядова валютно-кредитна організація, яка виконує функції регулювання, фінансування, нагляду та консультування держав-членів у сфері валютно-фінансових відносин, що створена за рішенням Бреттон-Вудської конференції у 1944 році. МВФ регулює валютно-розрахункові відносини між державами-членами та надає їм фінансову допомогу у разі виникнення валютних труднощів у вигляді позичок в іноземній валюті.

МВФ організовано за принципом акціонерного товариства, а кількість голосів країн-учасниць є їхньою часткою в капіталі фонду.

Оперативною діяльністю МВФ керує Виконавча рада (Рада директорів), яка призначає розпорядчого директора. Рада директорів складається з керуючих та їхніх заступників, що обираються кожною країною терміном на п'ять років.

П'ять держав, які здійснюють найбільші внески, є постійними членами Виконавчої ради: США, Німеччина, Японія, Великобританія і Франція.

Фінансові ресурси фонду формуються із членських внесків країн-учасниць. Це так звані квоти, що виражені в одиницях СПЗ (спеціальні права запозичення). Квота є ключовим елементом у системі взаємовідносин держав-членів МВФ. За квотами визначаються не тільки голоси щодо управління фондом, а й можливості позичати кошти.

Відповідно до статуту МВФ держави-члени мають внести 25 % квоти або 10% від своїх золотовалютних резервів золотом, залежно від того, яка з цих сум менша. Інша частина квоти депонується в національній валюті та використовується державою в разі потреби.

Основним джерелом кредитів, що надає МВФ, є власний капітал фонду та кошти, які ним мобілізуються. Всі вони перебувають на рахунку загальних ресурсів, через який проводяться всі фінансові операції фонду.

Залежно від мети й умов кредитування МВФ використовує різноманітні механізми. Як правило, країна, що потребує позички, купує в МВФ необхідні їй валютні кошти за національну валюту. Після закінчення терміну позички відбувається зворотний обмін (під 0,5 % комісійних).

Зазвичай фонд використовує такі механізми:

1. Механізм резервування: країна на певний час бере свої кошти з фонду. При цьому виплата комісійних та нарахування відсотків не здійснюються.
2. Механізм кредитування: кошти в іноземній валюті, що становлять 100 % квоти держави, можуть бути нею отримані за чотири транші по 25 % квоти. Кожен транш відповідає кредитній частці. Надання кожної кредитної частки здійснюється на певних умовах. Причому жорсткість умов при переході від перших до наступних кредитних часток зростає.
3. Механізм угоди за резервними кредитами (або угода стенд-бай): якщо країна відповідає макроекономічним показникам фонду, вона може отримати визначену в угоді суму будь-коли упродовж дії угоди. Резервні кредити надаються для стабілізації платіжного балансу, дефіцит якого має тимчасовий або циклічний характер, в межах одного-двох років з можливим його продовженням до 4-5 років, за середньою ставкою 3,25 %.
4. Механізм розширеного і додаткового фінансування: кредитування середньострокових програм із метою вирішення проблем із платіжними балансами, що викликані макроекономічними чинниками (ставка 4,5 % річних). При зверненні по такі кредити країна має надати летальну програму подолання труднощів і виходу з кризи.
5. Компенсаційні та надзвичайні кредити надаються для компенсації скорочення експортного виторгу за незалежними від країни-позичальника

причинами (на 3-5 років). Викуп національної валюти здійснюється у строк до 5 років, звичайно - на умовах 3,25 % річних.

6. Фінансування системних перетворень - цей механізм запроваджений у 1993-1995 рр. для країн з перехідною економікою, які мали значні проблеми з платіжним балансом внаслідок переходу від торгівлі на базу неринкових цін до торгівлі на ринковій основі.

7. Стабілізаційний ("буферний") кредит - для фінансування запасів сировини у зв'язку з несприятливою кон'юктурою на світових ринках (на 3-5 років). Починаючи з 1984 р., цей механізм не використовувався.

8. Фінансування структурної перебудови - для надання пільгової допомоги найменш забезпеченим країнам - членам Фонду. Сума, яка може бути надана країні, становить не більше 50 % квоти з річними лімітами 15, 20 та 15 % для першого, другого та третього року відповідно. Кредити надаються за 0,5 % річних на строк до 10 років. 9. Розширене фінансування - для структурної перебудови зовнішніх розрахунків, якщо наявні серйозні порушення платіжного балансу (до 3 років), відсоткова ставка 0,5 %. Кредити МВФ надає лише з дотриманням певних економічних і політичних вимог у формі програми стабілізації економіки. Країни-члени зобов'язані надавати МВФ інформацію про офіційні запаси золота і валютні резерви, стан економіки, платіжний баланс, іноземні інвестиції та грошовий обіг тощо.

МВФ проводить свою політику з метою:

- сприяння міжнародному валютному співробітництву шляхом консультацій і спільної роботи з державами-членами;
- підтримки міжнародної торгівлі й економічного зростання країн-членів;
- сприяння встановленню багатосторонньої системи розрахунків для усунення обмежень у зовнішній торгівлі, що заважають міжнародному обміну;
- підтримки регулярного обміну й укладання угод між країнами-членами;
- зробити ресурси МВФ "тимчасово доступними" для членів під відповідну гарантію для врегулювання проблем платіжного балансу.

У своїх рекомендаціях, які мають для країн-позичальників обов'язковий характер, МВФ дотримується жорсткої політики, що вимагає:

- 1) забезпечення активного сальдо платіжного балансу як головного фактора виплати основної частини боргу і відсотків;
- 2) стабілізації внутрішнього попиту за рахунок обмеження державних видатків;

- 3) використання позик на фінансування виробничої сфери, виплати основної частини боргу і відсотків за рахунок прибутку від виробничої сфери;
- 4) забезпечення бездефіцитності державного бюджету за рахунок скорочення невиправданих державних видатків та стримування інфляції;
- 5) проведення ефективної податкової політики, яка сприяє розвитку інвестування й підприємництва та забезпечує збір податків для покриття державних видатків;
- 6) стабілізації грошового обігу, що передбачає проведення девальвації, а в окремих випадках - грошових реформ;
- 7) забезпечення максимального використання ринкових механізмів конкуренції як засобу підвищення конкурентоспроможності економіки, скасування контролю за цінами та заробітною платою, вільного доступу на внутрішній ринок і конкуренції з боку імпорту;
- 8) здійснення структурної перебудови економіки як основи довгострокового розвитку, включаючи роздержавлення промислових підприємств, розвитку експортних галузей за рахунок податкових стимулів і девальвації, що підвищує ефективність експорту, сприяння припливу прямих іноземних інвестицій шляхом зниження рівня оподаткування і надання гарантій на вивіз прибутків;
- 9) забезпечення стабільності політичної влади, оскільки зміна влади тягне за собою передачу зовнішніх зобов'язань, включаючи державні позики.

Основними завданнями МВФ є:

- сприяння розвитку міжнародної торгівлі та валютного співробітництва встановленням норм регулювання валютних курсів та контролю за їх дотриманням;
- сприяння багатосторонній системі платежів та ліквідації валютних обмежень;
- надання валютних кредитів державам-членам для вирівнювання платіжних балансів;
- організація консультативної допомоги з фінансових і валютних питань.

Кредитні операції МВФ здійснює лише з офіційними органами країн-членів - казначействами, центральними банками, валютними стабілізаційними фондами. Кредити надаються у формі продажу іноземної валюти за національну, а погашають їх, викуповуючи національну валюту за іноземну.

Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) - регіональний міждержавний банк з довготермінового кредитування країн Центральної та

Східної Європи, створений у 1991 р. Акціонерами ЄБРР виступають 60 країн та дві міжнародні організації. Члени ЄБРР відповідно до встановлених квот зобов'язані викупляти акції банку.

До структури ЄБРР входять: Рада керуючих, Рада директорів, Президент, інші посадові особи та співробітники.

ЄБРР, крім інвестування власних коштів, залучає значні обсяги прямих іноземних інвестицій, здійснює проектне фінансування банків, підприємств і компаній, працює з державними компаніями з метою підтримки процесів приватизації і структурної реорганізації.

При здійсненні інвестиційних операцій головними завданнями ЄБРР є:

- сприяння розвитку ринкової економіки;
- зменшення ризиків для приватних інвесторів;
- застосування раціональних принципів ведення банківської діяльності;
- проведення структурних і галузевих реформ;
- розвиток конкуренції, приватизації і підприємництва;
- зміцнення фінансових організацій і правових систем;
- розвиток необхідної інфраструктури для підтримки приватного сектора;
- запровадження системи корпоративного управління.

Головні інструменти фінансування: кредити (їх частка найвища -78 %), акціонерний капітал (21 %, і ця частка постійно зростає) і банківські гарантії (1 %). Мінімальна сума фінансування, що дається на проект - 5 млн єку або 30-35 % від загального обсягу необхідних ресурсів, хоча тут можливий і гнучкий підхід, якщо невеликий проект важливий для країни.

Кредити й інвестиції в акціонерний капітал проходять у вигляді проектів. Період проходження проекту в різних відділах банку може коливатися від 4 місяців до кількох років і передбачає перевірку клієнта, рахунків, результатів аудиторських висновків, складу акціонерів, їх походження, знання компанією свого бізнесу, чітке обґрунтування майбутніх потоків готівки за проектом, очікуваний прибуток, погашення кредиту банку, чим він буде забезпечений тощо.

За умови кредитування держави перевіряється її кредитоспроможність і відповідний сектор економіки. При перевірці з'ясовується, чи покривають тарифи витрати на виробництво, чи сприяє державна політика демонополізації в галузі, як проходять структурні реформи, як буде погашатися наданий підприємству під державну гарантію кредит.

Основними принципами надання кредитів ЄБРР є:

1) значення проекту для переходу до ринкової економіки - проект повинен сприяти створенню нових робочих місць, застосуванню прогресивних технологій (особливо енергозберігаючих або екологічно чистих), розвитку добросовісної конкуренції, реконструкції підприємств, застосуванню принципів сучасної корпоративної культури управління тощо;

2) доповнення. Якщо у клієнта немає можливостей одержати фінансування з приватних джерел (наприклад, у банків або інвесторів), або через високі ризики ці приватні джерела фінансування не зважуються самостійно вкладати кошти, то тоді Євробанк може взяти участь у фінансуванні;

3) простота. Процедура визначення прибутковості проекту і повернення коштів повинна бути нескладною, сформульованою в різноманітних сценаріях, пропозиціях. Це - принцип здорової банківської справи.

Євробанк також є мобілізатором додаткових джерел фінансування, наприклад комерційних банків і стратегічних інвесторів.